

Рис. 1. Структура розподілу єдиного податку

Але зайняті в малому бізнесі люди отримують соціально-економічний ефект від своєї діяльності та приймають активну участь у виконанні загальнодержавних цілей розвитку економіки країни. Державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу є перспективним, в тому числі – соціально-економічний захист та мотивація його суб'єктів, створення нових робочих місць, швидкої гнучкості та адаптивності до змін зовнішнього середовища, виховання сучасної підприємницької корпоративної культури.

Література

1. Современный бизнес / пер. с англ. Д.Дж. Речмен, М.Х. Мескон, К.Л. Боуви, Дж. В. Тилл. – М.: Республика, 1995. – 431 с.
2. Говорушка Т.А. Малый бизнес: навч. посіб. / Т.А. Говорушка, О.І. Тимченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.
3. Мороз О.М. Теоретичні основи концептуального розвитку регіональної економіки малого та середнього бізнесу / О.М. Мороз; За ред. проф. І.С. Ткаченко. – Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2007. – 300 с.

338.242:339.5.012:006.027

Дятлова В.В., д.е.н., доцент,
Донецький державний університет управління

КОНЦЕПЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Серед стратегічних завдань розвитку економіки України в умовах глобалізації й інтеграції слід виокремити ті, що спрямовані на забезпечення умов її ефективного та самодостатнього функціонування у світовому економічному просторі за рахунок орієнтації вітчизняних товарів і послуг на світовий ринок та їх високої конкурентоспроможності на внутрішньому. Доступ до світових ринків значно спрощується за умов гармонізації нормативно-правових документів і адаптації національних інституцій у сфері технічного регулювання до діяльності в міжнародних і регіональних організаціях.

Істотний вклад у дослідження окремих аспектів проблеми трансформації технічного регулювання внесли І. Авгушевич [1], І. Аронов [2], В. Версан [3], Л. Віткін [4], Т. Зворикіна [5], С. Пугачов [6], Г. Елькін [7], у працях яких здебільшого здійснено наукове обґрунтування практичної реалізації процесів. Однак для трансформації системи, яку Україна зобов'язалася виконати на вимогу Світової організації торгівлі (СОТ) та Європейського Союзу (ЄС), важливим є формування теоретико-методологічних засадах, розвиток яких надасть можливість ефективно здійснювати процеси у майбутньому. Як свідчать результати аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду, виникла нагальна необхідність удосконалення й розвитку технічного регулювання як системи організаційно-технічного впливу на виробничі процеси в різних галузях економіки, розробки та становлення нових науково-методичних підходів і методів до її ефективної організації.

Мета статті полягає у розробці концепції трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки.

Під системою організаційно-технічного регулювання національної економіки запропоновано розуміти сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних складових – стандартизації, технічної регламентації, метрології, оцінки відповідності, ринкового нагляду і контролю, механізмами й

інструментами кожної з яких та у взаємодії здійснюється організаційно-технічний вплив на процес і результат виробництва та пов'язані з ним процеси.

Трансформація системи організаційно-технічного регулювання є обґрунтованою з точки зору значного впливу її інструментів на розвиток національних економік і світової торгівлі за рахунок усунення технічних бар'єрів, на подолання яких країни з гармонізованою системою витрачають 8% експортних витрат, з негармонізованою – 70%.

Результати узагальнення теоретико-методологічних засад формування системи організаційно-технічного регулювання національної економіки, актуалізації процесів на міжнародному рівні, механізмів трансформації національних систем технічної регламентації, стандартизації, метрології, оцінки відповідності, ринкового нагляду і контролю, здійснені автором [8], створили фундаментальні засади для розробки концепції, яка містить теоретико-методологічний і науково-методичний рівні, що обумовлюють її модулі (рис. 1).

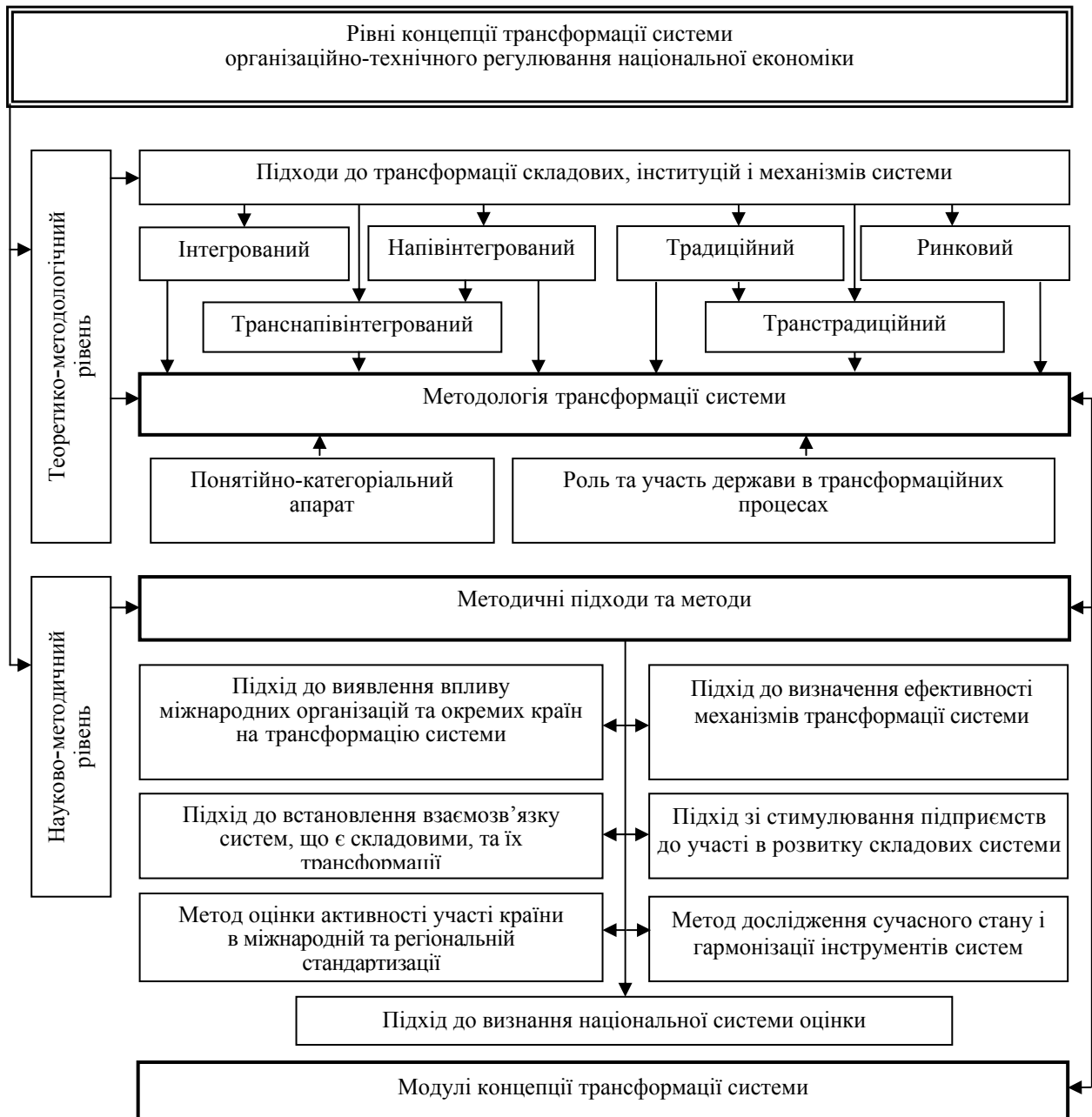

Рис. 1. Концепція трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки

Модулями концепції трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки, які визначають її науково-практичний рівень, є (рис. 2):

- цілі (зовнішньоекономічні та внутрішньодержавні), які досягаються при її реалізації;
- принципи щодо системи та невід’ємної її частини – механізмів, на яких засновується концепція;
- складові системи (технічна регламентація, стандартизація, метрологія, оцінка відповідності, ринковий нагляд і контроль) та відповідні інституції, структура яких залежить від підходів до об’єднання та розмежування функцій;
- механізми, які застосовуються для трансформації системи.

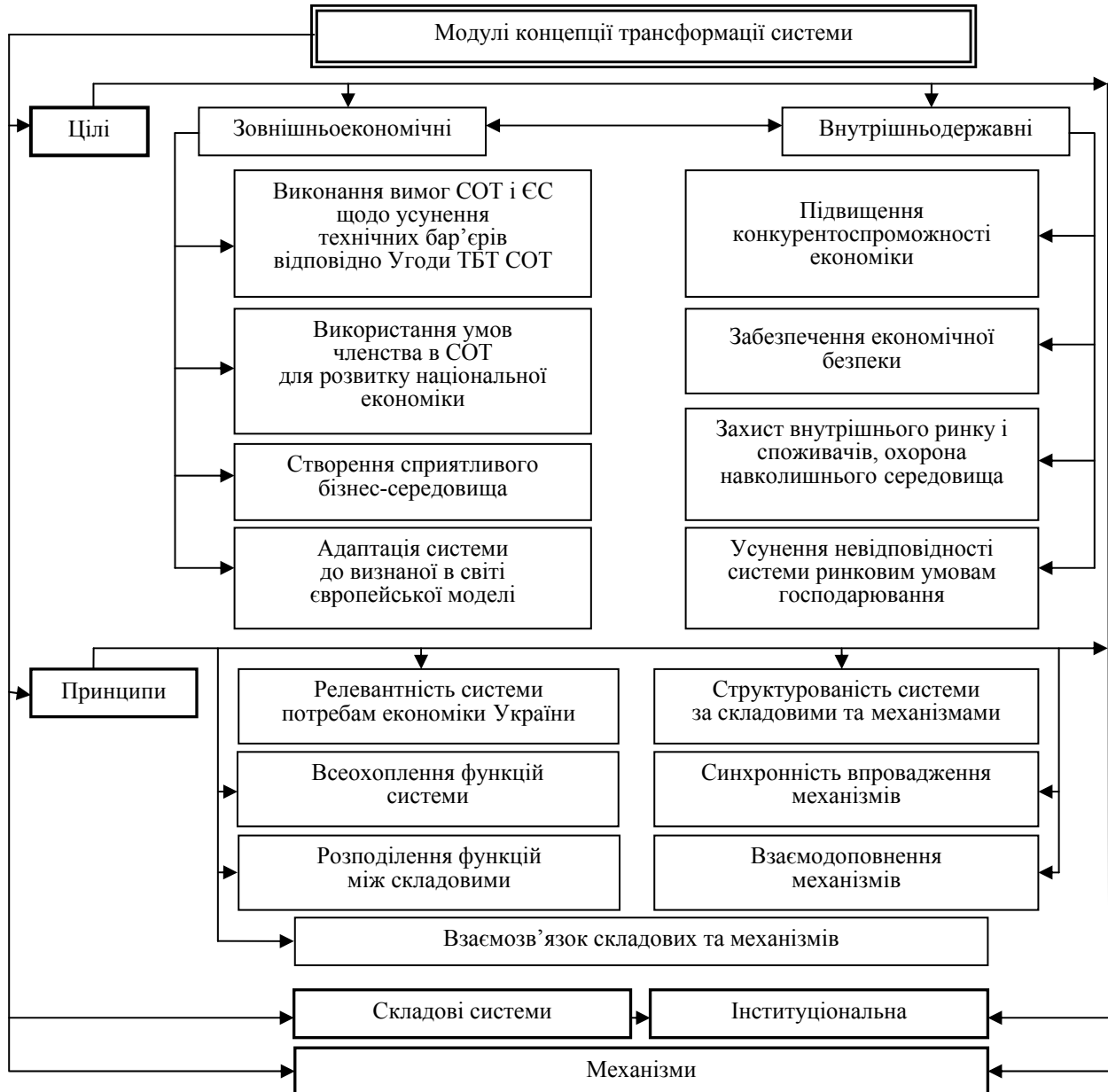

Рис. 2. Модулі концепції трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки

Цілі концепції можуть поступово реалізуватися в процесі трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки, а тому набувають тактичного або стратегічного характеру та пов’язані між собою.

Так, тактичними цілями, які можуть бути досягнуті в певний період часу, із зовнішньоекономічних є адаптація системи до визнаної в світі європейської моделі, із внутрішньодержавних – усунення невідповідності системи ринковим умовам господарювання.

Досягнення першої мети є підґрунтям для реалізації другої, а також такої зовнішньоекономічної, як виконання вимог СОТ і ЄС щодо усунення технічних бар’єрів відповідно Угоди ТБТ СОТ в частині інституціональної інфраструктури.

Взаємопов'язаними є й цілі в межах визначених зовнішньоекономічних, наприклад, створення сприятливого бізнес-середовища та використання умов членства в СОТ для розвитку національної економіки, при чому остання є стратегічною. Стратегічними є й такі взаємопов'язані цілі із внутрішньодержавних, як підвищення конкурентоспроможності економіки, забезпечення економічної безпеки держави, захист внутрішнього ринку і споживачів, охорона навколишнього середовища.

До принципів, на яких засновується трансформація, відносяться: урахування взаємозв'язку складових та механізмів, структурованість системи за складовими та механізмами, всеохоплення функцій системи, розподілення їх між складовими, взаємодоповнення механізмів та синхронність їх впровадження.

Релевантність системи потребам економіки України означає як відповідність організаційно-технічного регулювання, так і корисність впровадження регуляторів, що обумовлює необхідність розробок щодо оцінки ефективності механізмів та їх інструментів, наприклад, впровадження відносно конкретної продукції гармонізованого технічного регламенту або національного.

Для підвищення ефективності трансформації системи організаційно-технічного регулювання запропоновано напрями розвитку механізмів трансформації системи:

- нормативно-правового (внесення змін і доповнень, розробка нових Законів України, узгодження їх між собою та з міжнародними нормами, прийняття узгоджених державних програм і відомчих планів з розробки гармонізованих і національних технічних регламентів і стандартів, а підприємствами – стандартів організацій);

- організаційного (формування системи, релевантної потребам економіки, відповідної інституціональної структури, створення технічних комітетів зі стандартизації відповідно переліку міжнародних і регіональних, активізація їх діяльності в організаціях на міжнародному та регіональному рівнях, а національного органу з акредитації – щодо процедури визнання в європейських і міжнародних організаціях);

- інформаційного (формування інформаційних ресурсів фонду гармонізованих і національних технічних регламентів і стандартів, а також інформаційного простору фонду для підприємств, взаємодія з національними органами зі стандартизації країн-членів СОТ);

- комунікативного (взаємодія державних територіальних центрів з підприємствами з питань формування планів розробки технічних регламентів і стандартів, укладання двосторонніх договорів з уповноваженими органами з оцінки відповідності країн-членів СОТ щодо визнання сертифікатів, отриманих в Україні, узгоджена координація трансформації національної системи з аналогічними процесами, що відбуваються в країнах-членах ЄС і СНД);

- фінансовий (залучення коштів підприємств для фінансування діяльності з розробки гармонізованих і національних технічних регламентів і стандартів).

Інструменти механізму організаційно-технічного регулювання трансформуються за такими основними напрямами: встановлення вимог у стандартах добровільного застосування (національних та організацій); встановлення мінімально необхідних обов'язкових вимог у технічних регламентах; оптимізація форм і методів оцінки відповідності.

Трансформація інструментів надає можливість досягти поставлених цілей. Так, саме національні стандарти через норми, що в них містяться, забезпечують якість вітчизняної продукції, а за умови більш високого рівня цих норм, порівняно з міжнародними, як прийнято практикою, – захист вітчизняних виробників і внутрішнього ринку, а, отже, конкурентоспроможність продукції та галузей на внутрішньому ринку, а за умови більш високого рівня цих норм, порівняно зі стандартом країни, на які продукція поставляється – то й на ринку цієї країни. Гармонізовані технічні регламенти надають можливість доступу до ринку, й оскільки продукція відповідає вимогам безпечності – мінімальний рівень конкурентоспроможності. Наявність національних технічних регламентів, яких за визначеними видами продукції не існує в інших країнах, створює закритість ринку (що й здійснюється наразі в країнах ЄврАзЕС).

Трансформація інструментів системи стандартизації і технічної регламентації направлена й на досягнення зовнішньоекономічних цілей. Так, для виконання вимог СОТ і ЄС у частині Угоди про технічні бар'єри в торгівлі СОТ та Угоди про застосування санітарних і фіто-санітарних заходів необхідним є, по-перше, гармонізація вітчизняних стандартів, а звідси, по-друге, інформаційна взаємодія з державами-членами СОТ. На рішення першого завдання націлені державні програми розробки стандартів, перед чим необхідно провести перегляд документів за галузями й визначити необхідний рівень гармонізації документів на засадах чіткого переліку тих, що стосуються експортної продукції. Для того, щоб програми були реальними, потрібно задіяти ресурс відомчих центральних органів виконавчої влади, на засадах їх

взаємодії з підприємствами галузі щодо видів та обсягів експортної продукції, ринків її збуту, ефективності таких операцій і т.д.

Розроблено організаційну структуру системи організаційно-технічного регулювання з визначенням національних органів за всіма її складовими системами (рис. 3).

Рис. 3. Інституціональна структура та складові трансформованої системи організаційно-технічного регулювання національної економіки:

- ННЦ «Інститут метрології» – Національний науковий метрологічний центр;
- ДП «УкрНДНЦ» – Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості»; КЛ – калібрувальні лабораторії;
- ДТЦСРМ – державні територіальні центри стандартизації, регламентації та метрології;
- ТК – технічні комітети; ДВЛ – державні випробувальні лабораторії; ДСЦ – державні сертифікаційні центри; НСЦ – недержавні сертифікаційні центри

У запропонованій структурі враховано вимоги СОТ та ЄС до системи і виділено, крім органу зі стандартизації, регламентації та метрології, окремо орган з оцінки відповідності та органи з ринкового нагляду і контролю, виходячи з різних їх функцій та об'єктів: орган з ринкового нагляду контролює точність та неупередженість послуг з оцінки відповідності. Також у структурі враховано, по-перше, попередні трансформації, що вже відбулися, по-друге, зміни, що необхідні для досягнення вказаних цілей. Так, у системі оцінки відповідності вже функціонує національний орган – Національне агентство з акредитації України. Виходячи з того, що система оцінки відповідності як багатокомпонентна включає, в тому числі, й функцію з акредитації, то є доцільним саме цьому органу надати статус керівного. НААУ вже відомий на міжнародному рівні та в рамках своєї діяльності застосовує комунікаційний та інформаційний механізми. В подальшому система буде удосконалюватися за рахунок розвитку ринкового механізму, а на цих засадах формуватиметься недержавний сектор надання послуг із сертифікації.

У системі ринкового нагляду і контролю вже створено Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів, однак оскільки цей орган здійснює ринковий нагляд за безпечністю тільки промислової продукції, то, відповідно до практики економічно розвинутих країн, необхідно також створити й орган в сфері продовольства – Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів та ринкового нагляду за безпечністю харчової та сільськогосподарської продукції, наприклад, на базі санітарно-гігієнічних станцій, що доцільно як з точки зору наявності матеріально-технічної бази, так і сукупності тих функцій, що вже цими органами здійснюються в регіонах та країні в цілому.

В цілому реалізація концепції трансформації системи організаційно-технічного регулювання сприятиме забезпеченню економічної безпеки держави, підвищенню конкурентоспроможності та інноваційному розвитку національної економіки, вирішенню проблеми дерегулювання бізнес-середовища в Україні відповідно загальносвітової тенденції функціонування ринкових економік.

Література

1. Августевич И.В. От государственной системы нормирования к национальной системе технического регулирования: монография / И.В. Августевич, Г.С. Головин. – М.: НТК «Трек», 2006. – 135 с.
2. Аронов И.З. Техническое регулирование – инструмент инноваций / И.З. Аронов, В.Г. Версан // Стандарты и качество. – 2004. – № 1. – С. 24-26.
3. Версан В.Г. Техническое регулирование: теория и практика: монография / В.Г. Версан, В.И. Галеев, И.З. Аронов; под ред. В. Г. Версана. – М.: Экономика, 2006. – 308 с.
4. Віткін Л.М. Принципи, теоретичні засади та практичні рекомендації щодо побудови сучасної системи технічного регулювання України / Л.М. Віткін, С.М. Лапач, Г.І. Хімичева // Системи обробки інформації. – 2009. – Вип. 3 (77). – С. 153-165.
5. Зворыкина Т.И. Система технического регулирования в сфере услуг: вопросы теории и проблемы развития в условиях рыночной экономики: монография / Т.И. Зворыкина. – М.: ГОУ ВПО МГУС, 2005. – 158 с.
6. Пугачев С.В. Реформирование системы технического регулирования / С.В. Пугачев // Компетентность. – 2006. – № 2. – С. 3-13.
7. Элькин Г.И. О работах, проводимых в Российской Федерации в области технического регулирования, стандартизации, метрологии, подтверждения соответствия и аккредитации / Г.И. Элькин // Материалы 35 заседания МГС, 9-12 июня 2009 г., Минск. – Мн.: Белстандарт, 2009. – 20 с.
8. Дятлова В.В. Система організаційно-технічного регулювання економіки: трансформаційні процеси в Україні: монографія / В.В. Дятлова. – Донецьк : ВІК, 2011. – 399 с.

33 (075.8)

*Кулішов В.В., к.е.н., професор,
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький економічний інститут*

МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Останні роки в світі характеризувалися серйозним загостренням фінансових криз, що привели до тяжких економічних (різке зниження національного виробництва) та соціально-політичних наслідків і особливо серйозне занепокоєння серед населення. Це довела світова фінансова криза 2008 року, наслідки якої ще сьогодні відчувають певні країни світу та європейська спільнота (переддефолтовий стан Греції, Іспанії, Португалії, Італії в 2011 році, проблеми євровалюти, євроекономіки). Сьогодні, макроекономічні показники вже не можуть виконувати функції попереджувальних знаків (рухів) щодо наближення криз: останні виникають як цунамі і так саме несподівано (з точки зору старих економічних поглядів) переносяться під поверхню фінансового ринку у відділенні частини світу [1, с. 11].

Зрозуміло, що в умовах фінансової нестабільності жоден вибір щодо ризику не може бути абсолютизований, а тому населенню, інвестору необхідно володіти навичками визначати вимір ризику, мати власне ставлення до ризику, проводити пошуки шляхів мінімізації ризику, управляти попитом на ризикові активи [3, с. 56].

В більшості випадків з реального життя сьогодні вибір потрібно робити в невизначеності наслідків (результату). Брати гроші в забори для покупки житла, автомобіля або інших потреб, працювати на великому підприємстві де перспектива підвищення по службі не велика, але є стабільний зарібок і місце роботи, чим в елітній фірмі. Що робити з заощадженнями? Вкласти в банки де менші доходи, чи віднести в фондову біржу і придбати більш прибуткові, але й більш ризикові цінні папери?